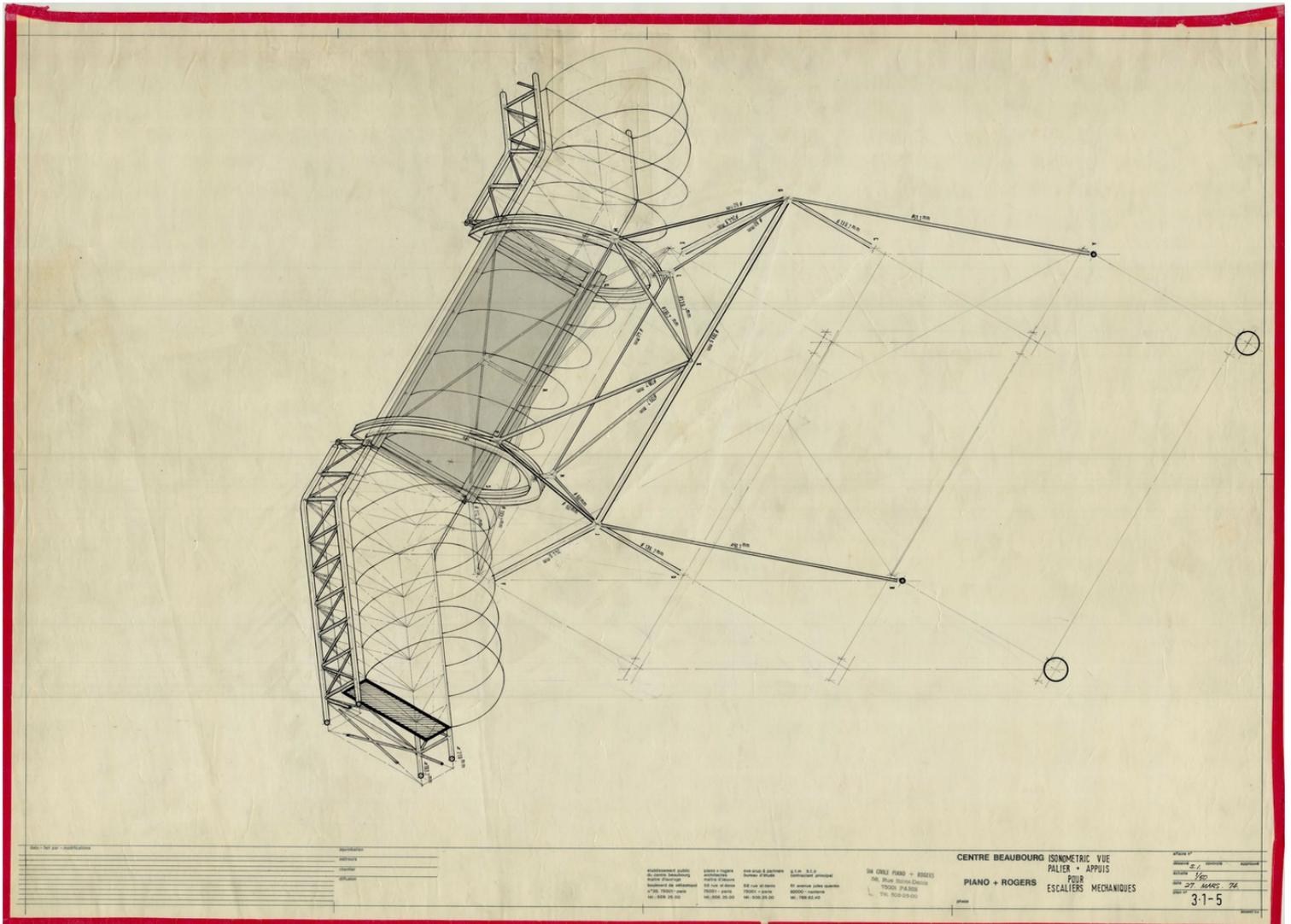
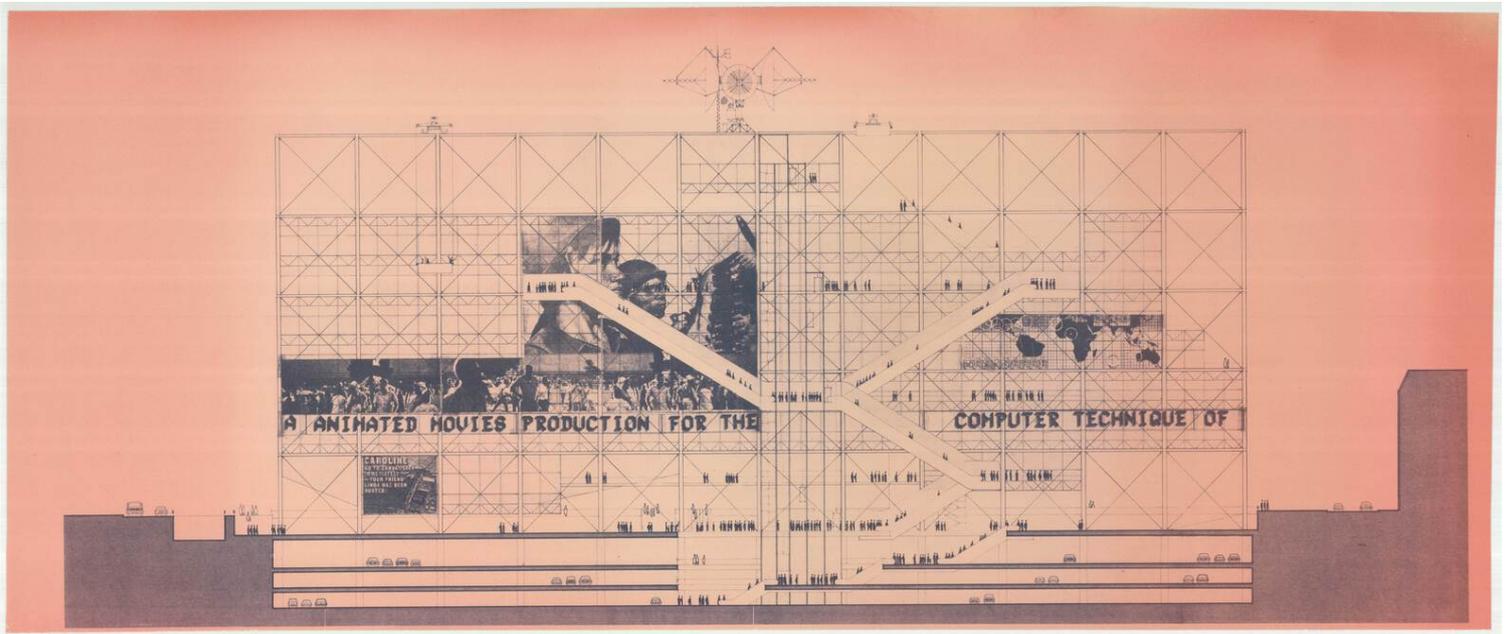

Ποιος Φοβάται τις 681 Προτάσεις;

Δημήτρης Γ. Αραμπατζής - 30/03/2026

Το 1971, η Γαλλία προκήρυξε έναν διεθνή, ανοιχτό αρχιτεκτονικό διαγωνισμό για ένα νέο πολιτιστικό κέντρο στο Παρίσι. Κατατέθηκαν 681 προτάσεις. Εκατοντάδες ομάδες, διαφορετικές σχολές σκέψης, άγνωστα τότε ονόματα. Το αποτέλεσμα ήταν το Centre Pompidou, ένα έργο που δεν περιορίστηκε στο να στεγάσει την τέχνη, αλλά επανακαθόρισε τον ρόλο του μουσείου ως αστικού μηχανισμού. Οι νικητές, οι τότε άγνωστοι Renzo Piano και Richard Rogers, δεν ήταν “κορυφαία ονόματα”. Δεν είχαν προσκληθεί. Δεν προστατεύονταν από καμία ιεραρχία. Αναδείχθηκαν μέσα από την πληθώρα. Οι «εκατοντάδες προτάσεις» δεν θεωρήθηκαν απειλή· θεωρήθηκαν δύναμη.

Πενήντα χρόνια αργότερα, στην Αθήνα, η επέκταση του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου -ενός από τους σημαντικότερους αρχαιολογικούς θεσμούς παγκοσμίως- πραγματοποιήθηκε μέσω κλειστού διαγωνισμού, με δέκα διεθνώς αναγνωρισμένα γραφεία σε συνεργασία με δέκα ελληνικά -επίσης καθιερωμένα γραφεία. Η διαδικασία ολοκληρώθηκε. Το γεγονός είναι τετελεσμένο. Η αιτιολόγηση ήταν σαφής: ένας ανοιχτός διαγωνισμός θα συγκέντρωνε εκατοντάδες προτάσεις, κάτι που θα λειτουργούσε αποτρεπτικά για τα μεγάλα γραφεία λόγω κόστους και πολυπλοκότητας.

Η διατύπωση αυτή, όσο τεχνοκρατική κι αν ακούγεται, ανοίγει ένα θεσμικό ερώτημα που δεν μπορεί να αγνοηθεί. Αν οι εκατοντάδες προτάσεις αποτελούν πρόβλημα, τότε το πρόβλημα είναι η ίδια η δημοκρατία της ιδέας. Αν ο όγκος της συμμετοχής αποθαρρύνει τους ισχυρούς, τότε ο θεσμός του ανοιχτού διαγωνισμού λειτουργεί ακριβώς όπως οφείλει: ισοπεδωτικά, θεσμικά, δίκαια. Ο ανοιχτός διαγωνισμός δεν οργανώνεται για να προστατεύσει την ήδη υπάρχουσα ιεραρχία· οργανώνεται για να την αμφισβητήσει.

Πώς αναδείχθηκαν τα σημερινά μεγάλα ονόματα της αρχιτεκτονικής; Μέσα από προσκλήσεις ή μέσα από ανοιχτές αναμετρήσεις; Η ιστορία δείχνει ότι οι τομές γεννήθηκαν όταν οι θεσμοί επέτρεψαν την πρόσβαση στο απρόβλεπτο. Το Παρίσι του 1971 αποδέχθηκε το δημιουργικό χάος. Ανέχθηκε τον όγκο, τη σύγκρουση, την υπερπροσφορά. Μέσα από αυτό προέκυψε ένα έργο που τότε θεωρήθηκε πρόκληση και σήμερα αποτελεί εθνικό σύμβολο.

Η Αθήνα του σήμερα επέλεξε τον έλεγχο. Τη διασφάλιση της «ποιότητας» μέσα από περιορισμένη πρόσβαση. Δεν πρόκειται για αισθητικό ζήτημα ούτε για προσωπική πικρία. Το ερώτημα δεν είναι αν το τελικό αποτέλεσμα θα είναι αξιόλογο. Το ερώτημα είναι αν το σύστημα επέτρεψε να εμφανιστεί το αναπάντεχο. Αν έδωσε χώρο σε εκείνον που δεν έχει ήδη αναγνωριστεί. Αν επέτρεψε στην επόμενη γενιά να σταθεί απέναντι στην παρούσα.

Όταν ένα διεθνές γραφείο συμμετέχει σε κλειστή διαδικασία για ένα εθνικό έργο τέτοιας εμβέλειας, ενισχύει -συνειδητά ή μη- ένα μοντέλο περιορισμένης πρόσβασης. Δεν τίθεται νομικό ζήτημα. Τίθεται ζήτημα θεσμικής συνέπειας. Η αρχιτεκτονική οικοδομήθηκε πάνω σε δημόσιους διαγωνισμούς που ανέδειξαν το άγνωστο. Αν οι ίδιοι μηχανισμοί που κάποτε ανέδειξαν τα μεγάλα γραφεία παύουν να λειτουργούν, τότε η ιεραρχία παγιώνεται. Και η παγίωση δεν γεννά πρωτοπορία.

Το Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο δεν είναι ένα τυπικό δημόσιο έργο. Είναι το υλικό αποτύπωμα του τρόπου με τον οποίο η χώρα αντιλαμβάνεται τη σχέση της με το παρελθόν και το μέλλον. Μια χώρα που θεμελίωσε τον πολιτισμό της πάνω στη δημόσια σφαίρα και τον διάλογο, δεν μπορεί να αντιμετωπίζει την πληθώρα των

ιδεών ως απειλή. Η σύγκριση με το 1971 δεν είναι ρομαντική αναπόληση. Είναι υπενθύμιση ότι τα αριστουργήματα δεν προκύπτουν από προσεκτικά διαχειριζόμενες λίστες, αλλά από ανοιχτές συγκρούσεις.

Το γεγονός έχει ήδη συντελεστεί. Όμως ο θεσμικός διάλογος δεν κλείνει με την ανακοίνωση ενός αποτελέσματος. Αν κάτι οφείλουμε να διεκδικήσουμε, είναι η επαναφορά της εμπιστοσύνης στον ανοιχτό διαγωνισμό ως μηχανισμό παραγωγής μέλλοντος. Διότι η αρχιτεκτονική που δεν ρισκάρει, επιβεβαιώνει. Και μια χώρα που επιβεβαιώνει μόνο το ήδη γνωστό, δύσκολα θα γεννήσει το επόμενο εμβληματικό της έργο.

Η ιστορία απέδειξε ότι οι «εκατοντάδες προτάσεις» δεν είναι εμπόδιο. Είναι πιθανότητα. Το ερώτημα είναι αν έχουμε το θάρρος να την αφήσουμε να εκδηλωθεί.

Πηγές: centrepompidou.fr | lifo.gr

Δημήτρης Γ. Αραμπατζής
Αρχιτέκτων

Στο πλαίσιο του ελεύθερου διαλόγου, το Archetype φιλοξενεί διαφορετικές οπτικές γωνίες. Επισημαίνεται ότι οι θέσεις που αναπτύσσονται στο άρθρο εκφράζουν αποκλειστικά τον δημιουργό τους και δεν δεσμεύουν το περιοδικό ή τους συνεργάτες του.